Philadelphia

Het beste uit elkaar

INFORMATIE VOOR MEDEWERKERS

Dementie en de fasen van 'Ik beleving'

Stichting Philadelphia Zorg

SEPTEMBER 2023

Dementie *is een overkoepelend begrip. Het wordt gebruikt om een grote hoeveelheid ziekten en hersenaandoeningen te benoemen. Alzheimer bijvoorbeeld is een vorm van dementie. Bij alle vormen van dementie vindt een achteruitgang in cognitieve functies en in geheugen plaats. Soms binnen enkele maanden soms binnen jaren. Kenmerkend voor alle vormen is het onomkeerbare verlies.*

Ouder worden kan samen gaan met dementie. Dat geldt ook voor onze cliënten. Door dementie raken zij de grip op hun leven kwijt. Ze vergeten wat ze ooit hebben geleerd en konden. Dat wat hun persoonlijkheid kenmerkt, hun Ik-beleving, gaat verloren.

In deze folder beschrijven we belangrijke kenmerken van de verschillende belevingsfasen. Kennis hiervan helpt de beleving van de dementerende cliënt beter in te schatten en te begrijpen. We kunnen dan beter aansluiten bij de behoeftes en contact maken.

Het gedrag in de verschillende fasen kan uitgebreider zijn dan hier beschreven. Het niveau van verstandelijke beperking maar ook de persoonlijkheid van een cliënt speelt hierbij een rol. Voor alle dementerende cliënten geldt als basis; gericht contact maken, rustige benadering en aansluiten bij individuele wensen en behoeften. Daarnaast is afstemming in het (belevingsgericht) beraad en in het multidisciplinaire overleg tussen betrokkenen belangrijk. Alleen op die manier kom je tot een goede individueel afgestemde benaderingswijze voor de dementerende cliënt.

Proces van dementie
Het proces van dementie verloopt geleidelijk en is moeilijk te voorspellen. Soms is er een aanhoudend stabiele fase dan weer gaat het proces ineens snel verder.

Ook kan het op momenten wat beter gaan.
In het proces van dementie onderscheiden we vier belevingsfasen:

- Bedreigde Ik-beleving
- Verdwaalde Ik-beleving
- Verborgen Ik-beleving
- Verzonken Ik-beleving

Hoe meer het proces vordert hoe minder mogelijkheden de cliënt heeft om uitdrukking te geven aan zijn ***Ik***.
Met het verloren gaan van deze mogelijkheden gaat ook zijn beleving van het ***Ik*** verloren.

De fasen van ***Ik*** beleving lopen in elkaar over. Ze zijn te onderscheiden maar niet te scheiden. Er is sprake van een glijdende schaal.

Zie ook de volgende flyers:

- Er is iets niet pluis…
- De diagnose dementie

Ik-beleving

Het ik besef is het besef van wie je bent. Het Ik bepaalt je handelen en de keuzes die je maakt.
Een verstandelijke beperking heeft invloed op de bewuste Ik-beleving. Hoe ernstiger de verstandelijke beperking hoe minder de ervaring van het Ik. Een dementeringsproces beperkt de Ik-beleving nog meer.

Bedreigde Ik-beleving

Ik verlies wat ik heb geleerd. Alles dreigt me te ontglippen. Hier ben ik me min of meer bewust van. Als je mij hierop aanspreekt, wuif ik het weg of word ik boos. Ik wil vasthouden aan wat voor mij bekend is en accepteer lang niet altijd hulp. Mijn wereld is niet meer vertrouwd en veilig. Ik verlies grip en voel me bedreigd.

Wat doet het met mijn lichaam
Alles kost mij meer tijd en energie.
Ik ben minder alert.
Mijn bewegingen worden trager.

Wat doet het met mijn hoofd
Ik vergeet soms namen van personen, maar niet van dierbaren.
Ik vergeet waar ik dingen heb neergelegd.
Ik vergeet soms wat ik aan het doen ben.
Ik voel onmacht en reageer soms geïrriteerd.
Ik pik niet meer alles op uit mijn omgeving.
Handelingen duren lang of lukken niet altijd meer.

Hoe ga ik met anderen om
Ik trek me terug.
Ik praat minder en onduidelijk.
Ik reageer soms niet als iemand iets aan mij vraagt.
Ik zeg steeds vaker dat ik niet mee wil naar sociale en/of arbeidsactiviteiten.
Ik wil op de groep dat alles gaat zoals ik gewend ben.
Ik ben achterdochtig

Wat heb ik nodig?

Jij bent mijn kompas

Ik heb jou en mijn bekende patronen nodig om mij minder onzeker te voelen.
Geef me overzicht (visualiseer); laat mij zien welke dag het is, waar mijn appartement is en in welke ruimte ik ben.

Stimuleer waar ik plezier aan beleef

Onderzoek en stimuleer waar ik plezier aan beleef .
Neem de tijd om samen iets met mij te doen.
Maak samen met mij een levensboek.

Bevestig wat goed gaat

Bevestig wat ik goed doe, in plaats van wat verkeerd gaat. Doe het voor, neem mij mee.
Accepteer mijn traagheid.
Pas het (werk)tempo aan.
Vul niet meteen woorden in, verbeter mij niet.
Neem een stapje over, niet de hele activiteit.

Verdwaalde Ik-beleving

Ik kan niet meer goed een onderscheid maken tussen het heden en verleden. Alles loopt door elkaar heen, er is geen logische ordening. Prikkels uit de buitenwereld worden direct vertaald naar mijn binnenwereld. Dit maakt dat ik onverwacht lach of hevig boos en verdrietig kan zijn. Voor een ander zijn mijn emoties niet altijd begrijpelijk. Ik ben verdwaald geraakt en vind dit angstig.

Wat doet het met mijn lichaam

Ik ben vermoeid en minder alert.
Mijn bewegingen zijn langzaam en onhandig.
Ik stoot me vaker.
Je ziet mij een grote stap bij een drempel nemen, in het busje stappen vind ik eng (diepteperceptie).
Ik ben soms incontinent.
Mijn fijne motoriek wordt minder, ik heb moeite met knoopjes en het eten met bestek.
De activiteiten die ik vroeger deed, lukken vaak niet meer.

Wat doet het met mijn hoofd

Ik kan me steeds minder oriënteren in plaats en tijd.
Ik kan niet meer vertellen wat ik vandaag heb gedaan.
Ik kan over het verleden praten alsof het net is gebeurd.

Hoe ga ik met anderen om

Ik trek me terug, reageer minder op anderen.
Ik kan anderen beschuldigen.
Ik praat minder en langzamer. Ook maak ik minder gebaren.

Wat heb ik nodig?

Jij bent mijn anker

Maak regelmatig contact met mij.
Stel me gerust, geef nabijheid.
Neem de tijd voor een gesprek in een voor mij prettige omgeving.
Gebruik gespreksonderwerpen uit mijn leven.

Geef me houvast

Geef duidelijke informatie, stel geen vragen en verbeter me niet.
Help me oriënteren door visuele middelen. Laat het zien.
Geef me een duidelijke dag structuur
Help me de dingen waar ik van geniet te behouden.

Ondersteun me bij emoties

Blijf rustig, probeer de emotie achter mijn gedrag te achterhalen.
Je mag me afleiden bij sterke emoties.
Ga geen strijd aan.

Verborgen Ik-beleving

Ik leef in mijn eigen wereld. Soms ook gerelateerd aan vroeger. Als je met mij daar naartoe gaat dan vind ik dit prettig. Vaak zie of hoor ik ook enge dingen die er niet zijn. Dan word ik bang. Ik herken vaak de mensen, spullen en woorden om mij heen niet meer en kan niets meer onthouden. Ik ben dan het liefste alleen. Ik kan anderen niet meer uitleggen waarom ik iets doe. Ik leef in mijn verborgen wereld.

Wat doet het met mijn lichaam
Ik kan steeds dezelfde bewegingen maken met mijn handen en lichaam.
Ik ben vaak stijf en mijn spieren zijn gespannen.
Mijn bewegingen zijn traag.
Mijn lichaam is onrustig; ik wil graag in beweging blijven.
Ik heb vaak huidproblemen.
Ik ervaar weinig honger of dorst, waardoor ik niet veel meer eet en drink.
Ik heb slikproblemen.

Wat doet het met mijn hoofd
Ik ben in mijzelf gekeerd.
Ik herken anderen of dingen niet meer.
Ik herken geen structuur meer in tijd, plaats en persoon.

Hoe ga ik met anderen om
Ik trek mij volledig terug.
Ik reageer niet als iemand iets aan mij vraagt.
Ik ken geen schaamte meer.
Ik doe alleen nog maar met activiteiten mee die ik herken en als ik er energie voor heb.

Wat heb ik nodig?

Neem het van mij over

Ik heb bij de dagelijkse dingen als wassen en eten/ drinken zeer veel ondersteuning nodig.
Help me bij mijn dag- en nachtritme.
Kijk naar de dingen die mij nog raken zoals muziek en geur.
Zorg voor een veilige sfeer op de woning.
Noem waar ik ben, wat ik doe en wat er gaat gebeuren.

Ga mee in mijn belevingswereld

Stel mijn beleving niet ter discussie.
Probeer mij niet te corrigeren maar te luisteren en soms af te leiden.

Kijk goed naar wat ik je wil zeggen

Let op mijn lichaamstaal en probeer hier via je eigen lichaamshouding op in te spelen.
De manier waarop je iets zegt is belangrijk.
Benader mij met aandacht vanuit rust.

Verzonken Ik-beleving

Ik ben veelal suf en slaap graag. Ik ben vrijwel niet meer te bewegen voor activiteit maar ik kan nog weleens geprikkeld raken door bewegingen, geluiden en geuren om mij heen. Besef van tijd, plaats en persoon heb ik niet meer. Ik ben alles verleerd van wat ik ooit heb geleerd. Ik ben niet meer bewust van mijn eigen omgeving en ben verzonken in mijn eigen ik.

Wat doet het met mijn lichaam
Ik laat mijn urine en ontlasting lopen.
Ik heb geen tot weinig energie en slaap het liefst de hele dag.
Mijn spieren zijn vaak gespannen.
Ik kan niet meer lopen.
Ik heb geen weerstand meer.
Ik verlies mijn vermogen om te kauwen en te slikken.

Wat doet het met mijn hoofd
Ik vergeet met een enkele uitzondering alles en iedereen om mij heen.
Ik kan soms angstig zijn.

Hoe ga ik met anderen om
Ik praat niet meer met anderen en trek mij volledig terug.
Ik reageer een enkele keer nog op bewegingen en geluiden.
Ik doe niet meer mee aan activiteiten.

Wat heb ik nodig?

Bescherm mij

Ik ben volledig afhankelijk van jou.
Ik kan mijzelf niet meer verzorgen en jij hebt hulp-middelen (tillift) nodig om mij de juiste zorg te kunnen leveren.
Zorg goed voor mijn huid.
Ook heb ik een rolstoel nodig, zowel binnen- als buitenshuis. Ik kan mijzelf niet meer weren voor anderen en leg mijn lot bij jou in handen.
Zorg dat mijn omgeving rustig is.

Probeer mij, hoe klein ook, nog te stimuleren

Probeer mij middels een muziekje, geuren (van vroeger), lichamelijke bewegingen (wiegen, wrijven), bewegende lichten en snoezelen nog te stimuleren.
Neem mij mee naar buiten voor de frisse lucht.

Leid mij af wanneer ik het moeilijk heb

Wanneer ik gespannen ben of moet huilen, zorg dan middels zachte aanrakingen en rustige geluiden dat ik weer tot rust kan komen.
Kijk ook of ik voldoende gegeten en gedronken heb en of ik niet urine of ontlasting in mijn broek heb zitten.

Wij zijn Philadelphia Zorg

Wij bieden meer dan 9.800 cliënten elke dag kansen om hun eigen leven te leiden. Zij wonen bij ons, krijgen intensieve zorg of ambulante begeleiding, komen om hun dag passend in te vullen of om te logeren. We ondersteunen als het nodig is en durven los te laten als het kan. Ruim 7.400 medewerkers geven cliënten het vertrouwen om te groeien.
Bij Philadelphia halen we het beste uit elkaar.

STICHTING PHILADELPHIA ZORG
Wijersstraat 1, 3811 MZ Amersfoort
Postbus 1255, 3800 BG Amersfoort

T 033 - 760 20 00
info@philadelphia.nl
www.philadelphia.nl

23105OBB_02